

Giáo dục Việt Nam: phi lợi nhuận hay vì lợi nhuận?

TS Trần Vinh Dự

28.07.2014

Gần đây, câu chuyện giáo dục phi lợi nhuận hay vì lợi nhuận ở Việt Nam trở nên sôi động, đặc biệt trong cộng đồng những người làm giáo dục. Một số người ủng hộ giáo dục vì lợi nhuận, như [GS Vũ Đức Vương](#), trong khi cũng có nhiều người phản đối như [TS Giáp Văn Dương](#), [TS Huỳnh Thế Du](#).

GS Vương cho rằng “hãy cứ dạy vì lợi nhuận đã” và “trường đại học tư có lỗi không phải là điều xấu”. TS Dương và TS Du thì cho rằng “giáo dục nói chung không phải là nơi để kiếm lợi nhuận” và “khi trường đang ăn nên làm ra thì chẳng có lý do gì để cổ động từ bỏ lợi ích tài chính của mình và vấn đề ở chỗ là khả năng trở thành nơi bán bằng của các đại học vì lợi nhuận rất cao”.

Đây không phải là một vấn đề mới ở các nước đã phát triển, nhưng ở Việt Nam thì nó mới mẻ hơn, và cũng có những đặc thù khác xa các nước đã phát triển.

Khác biệt cực kỳ lớn ở Việt Nam khiến cho câu chuyện thảo luận mô hình vì lợi nhuận hay phi lợi nhuận ở Việt Nam trở nên gần như là vô nghĩa nằm ở ba điểm:

Thứ nhất là khối tư nhân ở Việt Nam chưa quen “cho” tiền các đại học. Ở Việt Nam không tồn tại các quỹ tài trợ cho giáo dục của tư nhân. Việt Nam cũng không có nhiều các đại gia, tỷ phú, giàu có và sẵn sàng bỏ các khoản tiền lớn hiến tặng các trường đại học. Văn hoá của người Việt cũng không quen cho tiền ra bên ngoài (trừ trường hợp là hoạt động tôn giáo), thông thường họ chỉ hiến tặng cho các cá nhân trong gia đình và trong dòng họ.

Thứ hai, nhà nước Việt Nam cũng không có bất cứ đãi ngộ gì với trường đại học tư, dù là phi lợi nhuận hay có lợi nhuận. Nhà nước không tài trợ tiền cho đại học tư, cũng không có những quỹ trợ cấp cho sinh viên (dù sinh viên trường tư hay công).

Thứ ba, các đại học tư, dù khoác áo phi lợi nhuận hay vì lợi nhuận thì cũng đều bị đối xử bất bình đẳng so với các đại học công lập vì nhóm thứ hai này được trợ cấp “tới tận răng”.

Vì điểm thứ nhất và thứ hai ở trên, dù là đại học tư đi theo con đường vì lợi nhuận hay phi lợi nhuận thì trước hết cũng phải... có lợi nhuận trước đã. Không có bất kể nguồn tài trợ nào từ cả phía tư nhân lẫn nhà nước. Vì thế đại học tư phải hoàn toàn dựa vào nguồn thu duy nhất là học phí của sinh viên, và phải tự trang trải được.

Kết hợp với điểm thứ ba, đại học tư ở Việt Nam (bất kể vì lợi nhuận hay phi lợi nhuận) đều khó sống được khi cạnh tranh với các trường đại học công lập, nơi học phí gần như không đáng kể và luôn toạ lạc tại các địa điểm trung tâm với campus hoành tráng. Thực tế là cho đến nay ở Việt Nam vẫn chỉ có vài ba trường đại học tư thực có lợi nhuận (chưa nói đến chuyện chia lợi hay không). Tuyệt đại đa số các đại học tư nằm trong nhóm thứ hai – nhóm đang lố nặng.

Vậy thì tại sao lại phải tranh luận về việc nên làm đại học tư thực theo mô hình vì lợi nhuận hay phi lợi nhuận? Ở đây có một số thực tế thú vị mà ít người nhắc tới.

Thứ nhất là nếu như đảng nào cũng lố, cũng không tuyển sinh được bao nhiêu, thì dùng chữ “phi lợi nhuận” dù sao vẫn sang hơn. Trường Phan Chu Trinh là một thí dụ. Đây là một trường đại học thành lập cũng khá lâu, số người theo học ít, và mới tuyên bố trường mình là **mô hình trường đại học phi lợi nhuận đầu tiên** tại Việt Nam.

Thứ hai, có một vài trường hợp (rất hiếm hoi), ban đầu do một số lãnh đạo trường dựng lên. Sau đó kêu gọi các nhà đầu tư tham gia phát triển trường. Nay trường đã có lãi nhưng sở hữu của những người sáng lập không còn bao nhiêu. Vậy là nếu chia thì những sáng lập viên chẳng được bao nhiêu lợi nhuận. Thế là có những cuộc đấu tranh tan nát trong nội bộ về chuyện trường theo mô hình vì lợi nhuận (tức là chia cho cổ đông) hay là phi lợi nhuận (giữ lại trường, và vì thế nằm trong quyền quản lý của các lãnh đạo nhà trường chứ không phải cổ đông).

Thứ ba, là một vài cơ sở đào tạo, thí dụ trường Fulbright ở Việt Nam, vốn cho tới nay vẫn được tài trợ 100% từ nguồn tài trợ của nước ngoài. Sự thành công về

chất lượng đào tạo của các cơ sở này (dựa trên nguồn tiền tài trợ lớn, lương giáo viên cao, miễn học phí nên tuyển được đầu vào giỏi, và quy mô đào tạo nhỏ) khiến nhiều người có ảo tưởng rằng mô hình này có thể nhân rộng và trở thành cú phá cánh về chất lượng cho giáo dục đại học (hay gọi chung là giáo dục sau phổ thông) ở Việt Nam.

Thứ tư, nếu nói về chất lượng bằng cấp, hay chuyện bán bằng, thì phải nói đến hệ thống đại học công lập với tư cách là thủ phạm chính. Phần lớn các trường đại học và cao đẳng công lập cho tới nay vẫn có chất lượng không ra gì mặc dù được ngân sách nhà nước đầu tư rất lớn về cơ sở vật chất và trang thiết bị. Đó là chưa kể các chương trình đại học tại chức được triển khai từ khoảng gần 20 năm nay bởi các trường đại học công lập đã biến hàng chục triệu người thành cử nhân qua các khoá tại chức với chất lượng sự phạm cực kỳ thấp. Mặc dù vẫn có những người học đại học tại chức ra và có chất lượng thật, nhưng số này quá ít, số lớn chỉ là “hợp thức hoá” về mặt bằng cấp. Nhiều người sau đó đã “học” tiếp lên các bằng thạc sĩ và tiến sĩ và trở thành những lãnh đạo quan cấp cao trong bộ máy nhà nước.

Vậy thì vấn đề đại học tư nên vì lợi nhuận hay phi lợi nhuận ở Việt Nam có đáng được bàn đến hay không? Tôi cho rằng hãy còn quá sớm để bàn tới chuyện này. Trước hết hãy chờ xem họ (các trường đại học tư thục) có sống được không đã.

TS Trần Vinh Dự

* Blog của Tiến sĩ Trần Vinh Dự là blog cá nhân. Các bài viết trên blog được đăng tải với sự đồng ý của Đài VOA nhưng không phản ánh quan điểm hay lập trường của Chính phủ Hoa Kỳ.

Nguồn: <http://www.voatiengviet.com/content/giao-duc-vietnam-phi-loi-nhuan-hay-vi-loi-nhuan/1966769.html>

Chuyển đến: Nam Giao

Ngày 13/7/4893 – Giáp Ngọ (8/8/2014)

www.vietnamvanhien.net